

ТАЙВАНСЬКЕ ПИТАННЯ У ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОТИСТОЯННІ КНР ТА США (2020–2023)

Ружи́ло Ві́ктор,

студент II-го курсу історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Федорів Ірина,**

кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

На сучасному етапі світової історії мирне співіснування держав дедалі глибше руйнується. Причинами цього є інтереси та претензії одних країн до інших. Якщо це конфлікт між маленькими не впливовими державами, у яких немає ядерної зброї чи політичної підтримки сильних країн-союзниць, то щодо такої суперечки світова спільнота здебільшого висловлює своє занепокоєння, а от, коли цей конфлікт – це боротьба двох найсильніших геополітичних гравців світу, що здатні знищити своєю ворожнечею весь світ, то це уже питання невідкладне для всього людства. З огляду на окреслений темою період такими гігантами є КНР та США.

Конфлікт цих держав спричинений боротьбою за першість у світі. Після президентських виборів США у 2020 р. напруга особливо зросла. Посилилася боротьба за авторитет, який досягається шляхом економічних, політичних, військових та інших чинників. США та КНР мають найбільші військові бюджети у світі, є економічними гігантами і, врешті-решт, вони найвпливовіші політичні гравці. Фокус їхньої боротьби зосереджений на тому, щоб показати країнам переваги своєї політики та недоліки країни-суперниці. Якщо основний меседж США каже, що лише за умов демократії, можна стати успішною країною [1], то КНР, яка за останні 20 років дуже сильно зросла як економічно, так і військово, просуває тезу, що можна бути успішною державою і без демократії. Як бачимо, ідеологія виступає важливим чинником у боротьбі цих наддержав. Та одна справа, коли це боротьба економічна, зовсім інша, коли вона військова.

Станом на тепер, однією з найболючіших точок відносин США–КНР, а також і світу – є «тайванське питання», яке, на нашу думку, може стати причиною війни, у якій не буде переможців. Необхідно зрозуміти, що таке Республіка Китай, та чому невелика острівна країна грає таку важливу роль у боротьбі світових гегемонів. Республіка Китай або

Тайвань – острівна держава, яка розташована у Південній Азії і займає площу 36 197 км² з населенням 23,5 млн людей станом на 2021 р. [2, с. 23]. Ця держава є унікальним прикладом того, як фактично невизнана держава може досягти гігантських успіхів і стати важливою частиною усього світу. Можна чітко окреслити особливості Тайваню, які є ключовими у конфлікті між США та КНР.

По-перше, Тайвань – це демократична країна. Уже багато років на їх виборах перемагає представник партії ДПП, що виступає за незалежність Тайваню. Цей фактор викликає стурбованість у Китаї, який явно не зацікавлений у проголошенні Тайванем своєї окремішності. Деякі країни воліли б, щоб на виборах у Республіці Китай (далі – РК) перемагали люди, які будуть прагнути нормалізувати відносини із комуністичним Китаєм. Але населення РК показало, що саме вибір народу є для них головним у питаннях політичного курсу країни. США позиціонують себе як захисники демократії у світі, а тому, вони не можуть ігнорувати той факт, що авторитарна КНР хоче поглинути свободолюбну вільну країну [1]. Фактом політичної підтримки Тайваню є візити представників США на острівну державу. Найбільш гучним був візит Ненсі Пелосі до міста Тайбей – столиці Тайваню. 2 серпня 2022 р. Н. Пелосі приїхала до Тайваню і написала пост у Твіттері, де повідомила: «Візит нашої делегації на Тайвань вшановує непохитну відданість Америки підтримці динамічної демократії Тайваню. Наші переговори з керівництвом Тайваню ще раз підтверджують нашу підтримку нашого партнера та просувають наші спільні інтереси, зокрема просування вільного та відкритого Індійсько-Тихоокеанського регіону» [3]. Китай погрожував ракетними ударами у відповідь та підняв у небо військову авіацію. Ця подія могла спричинити початок Третьої світової війни, але завдяки рішучій відповіді США та неготовності КНР до збройного конфлікту, наразі війни вдалося оминати [4].

По-друге, було б чудово, якби лише одна демократія сприяла такій відкритій і однозначній позиції США щодо захисту Тайваню. Та авжеж не лише це. РК добре розуміє, що світом керують прагматичні інтереси, а тому країна розвивала свою економіку у такому напрямку, щоб світ був залежним від неї, і щоб мир та стабільність у регіоні були надзвичайно важливими для всіх країн [5–7]. Найпотужнішою економічною зброєю Тайваню, на нашу думку, є виробництво напівпровідників. Напівпровідники – це багато елементів, які використовуються для виробництва машин, комп'ютерів, смартфонів, тобто усього, без чого складно уявити сучасне життя людини. РК виробляє близько 60 % від усіх мікрочипів у світі та приблизно 90 % високотехнологічних чипів. Все це керується компанією TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company) [8]. Така монополія на чіпи є, так би мовити, гарантією безпеки Тайваню, оскільки США точно не бажають, щоб їхній ключовий суперник

за лідерство на міжнародній арені контролював провідні світові технології.

Крім цього, у 2022 р. маленький острівний Тайвань посів 17-те місце у світі за величиною експорту товарів, що зробило його впливовим гравцем на міжнародній арені. Ці події неабияк налякали материковий Китай, який почав звинувачувати Тайвань у прагненні до незалежності через активне поширення економічних зв'язків з іншими країнами. Приводом до таких заяв стало бажання Австралії у 2023 р. підписати угоду про економічне співробітництво із Тайванем. Такий стан речей і зумовлює, на нашу думку, таку відкриту підтримку миру у регіоні з боку США.

Та риторика захисту Тайваню – це лише позиція, а вона в залежності від обставин може змінюватися. Чи дійсно США будуть захищати Тайвань у разі агресії КНР? Таке питання виникає на фоні російсько-української війни, повномасштабна фаза якої, розпочалася 24 лютого 2022 р. і триває дотепер. Ця війна є прямим зіткненням двох світів, а саме: демократії та автократії. Весь світ бачить, наскільки готові світові лідери захищати свої принципи та цінності, та чи дозволять провідні демократії світу поширювати агресію авторитарних режимів на значно менші країни світу. Війна росії проти України, чудово показує перспективи КНР у разі, якщо вони нападуть на Тайвань [9]. Недаремно лідер США Джо Байден попереджає комуністичний Китай, що у разі їхнього нападу на Тайвань, вони отримають «Україну», тобто сильний та болісний для агресора опір. Якщо демократичні країни не проводитимуть політику умиротворення і каратимуть агресію, то у їхніх ворогів росії та КНР не виникне бажання із ними воювати.

Варто звернути увагу і на те, що за останні декілька років КНР різко збільшила річний військовий бюджет своєї армії [10]. За останні кілька років він зріс на 16 %. Уже така ескалація показує, що КНР готується до того, аби досягати цілей шляхом збройної боротьби. США заявляють, що комуністичний Китай готується напасти на Тайвань і зробить це у 2027 р. [11]. Виникає питання: а чому не пізніше? Уже зараз КНР переживає найгірші часи. Європейський Союз та США починають переорієнтовувати ринки із КНР до Індії, що негативно впливає на економічний розвиток Китаю. Саме тому КНР готується посиленними темпами, оскільки часу все менше і менше.

Тайвань розуміє, що сам на сам із КНР їй не вистояти, але країна усвідомлює, що у сучасній дипломатії не можна показувати себе слабкою державою, бо в такому разі із тобою не рахуватимуться, а тому лідери Тайваню постійно вкидають меседж, що для КНР війна із ними не буде простою прогулянкою. Перша жінка-президентка Тайваню Цай Інвень у 2022 р. на тлі конфронтації після візиту Ненсі Пелосі, зробила заяву: «Сі

має зважити витрати. Він повинен двічі подумати» [12]. Ескалація наростає і з кожним новим роком постають нові виклики людству.

Висновки. Як бачимо, «тайванське питання» є одним із найактуальніших питань сучасності, оскільки воно може спричинити економічні та політичні кризи у всьому світі, або навіть гірше – Третю світову війну. Завдяки ефективній управлінській діяльності, РК змогла зайняти важливе місце у світовій економіці та політиці. Нікому у світі, крім КНР, не потрібна ця війна, бо вона загрожує не лише благополуччю третіх держав, а й безпосередньому існуванню людству, тому варто чітко усвідомлювати загрози війни між двома Китаями для всіх нас і використати силу дипломатії, допоки є така можливість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карозерс Т., Браун Ф. Політика демократії за Байдена: протистояння зміненому світу. URL: <https://carnegieendowment.org/2024/02/06/democracy-policy-under-biden-confronting-changed-world-pub-91540>
2. Ігнат'єв П. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб. Чернівці: Книги-XXI, 2004. С. 23–34.
3. Суспільне новини. США, Китай і Тайвань. Що відомо про візит «третьої людини в США» Ненсі Пелосі до Тайваню і в чому військова загроза. URL: <https://suspiine.media/267169-ssa-kitaj-i-tajvan-so-vidomo-pro-vizit-tretoi-ludini-v-ssa-nensi-pelosi-do-tajvanu-i-v-comu-vijskova-zagroza/>
4. Лівий берег. Пелосі вирушила в азізьке турне попри погрози Китаю. URL: https://lb.ua/world/2022/07/30/524787_pelosi_virushila_aziyske_turne.html
5. Сергійчук І. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – кінець ХХ ст.): посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид., стер. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. С. 99–102.
6. East Asia Forum. Taiwan's China dependency is a double-edged sword. URL: <https://eastasiaforum.org/2021/07/06/taiwans-china-dependency-is-a-double-edged-sword/>
7. Government Portal of the Republic of China. ECONOMY. URL: https://www.taiwan.gov.tw/content_7.php
8. Економічна правда. Батько чипів: як засновник TSMC вивів Тайвань на технологічну мапу світу. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/27/696364/>
9. Бокова М. В., Черкасов С. С. Російсько-українська війна 2022: уроки для Тайваню. URL: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/2437-Article%20Text-4320-1-10-20221124.pdf>
10. Уніан. Китай збільшує військовий бюджет до рекордного показника. URL: <https://www.unian.ua/world/kitay-virishiv-rekordno-zbilshiti-viyskoviy-byudzheth-12563955.html>
11. Лівий берег. США заявляють, що Китай готується до вторгнення на Тайвань до 2027 р. URL: https://lb.ua/world/2024/03/21/604552_ssha_zayavlyayut_shcho_kitay_gotuietsya.html
12. The Atlantic. Taiwan prepares to be invaded. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2022/12/china-takeover-taiwan-xi-tsai-ing-wen/671895/>